

142. Torstaina 8 päivänä joulukuuta 1994

kello 20.25

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely:

1) Ehdotukset laiksi eräistä ajoneuvois-
ta suoritettavasta ajoneuvoverosta an-
netun lain 5 ja 11 §:n muuttamisesta ja 4 §:n
väliaikaisesta muuttamisesta 5792

Hallituksen esitys n:o 160
Lakialoitteet n:ot 80, 81 ja 91
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 79

Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotukset laiksi Suomesta Euroo-
pan parlamenttiin valittavien edustajien
vaaleista sekä eräksi siihen liittyviksi la-
eiksi ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 297
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8

3) Ehdotukset tullilaiksi ja laiksi tullilai-
toksesta annetun lain muuttamisesta 5799

Hallituksen esitys n:o 257
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 80

4) Ehdotus laiksi eräistä poikkeuksista
kuntien valtionosuuslain säännöksiin
vuonna 1995 ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 182
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 16

5) Ehdotukset laiksi eräistä opetus- ja
kulttuuritoimen vuoden 1995 rahoitusta
koskevista järjestelyistä sekä eräksi siihen
liittyviksi laeiksi 5805

Hallituksen esitys n:o 185
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26

6) Ehdotus laiksi sosiaali- ja terveyden-
huollon suunnittelusta ja valtionosuudesta
annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta ,,

Hallituksen esitys n:o 188
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö
n:o 36

7) Ehdotus laiksi Valtion pukutehtaan
yhtiöittämisestä ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 183
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 3

8) Ehdotukset laiksi kansaneläkelain
väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräksi
siihen liittyviksi laeiksi ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 208
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö
n:o 40

9) Ehdotus laiksi kirjanpitolain muutta-
misesta 5806

Hallituksen esitys n:o 264
Talousvaliokunnan mietintö n:o 41

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pelttari.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä ed. Ala-Nissilä.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laiksi eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta annetun lain 5 ja 11 §:n muuttamisesta ja 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 160
Lakialoitteet n:ot 80, 81 ja 91
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 79

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 79. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohdittaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus, mikä siis tarkoittaa sitä, että koko laki auton käyttömaksusta kumottaisiin.

Ed. Backman: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Luukkaisen ehdotusta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

2) Ehdotukset laiksi Suomesta Euroopan parlamenttiin valittavien edustajien vaaleista sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 297
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

Ed. Ojala: (Ed. Aittoniemi: Ottakaa rauhallisesti!) Arvoisa puhemies! — Ottakaa rauhal-

lisesti, huusi ed. Aittoniemi. Olen aivan rauhallinen. Nyt emme puhu siivoojien asiasta, ed. Aittoniemi. — Nyt puhumme siitä, mitä eduskunta päättää siitä, miten Euroopan parlamentin edustajia koskeva lainsäädäntö hyväksytään tässä eduskunnassa.

Arvoisa puhemies! Kyllähän nämä lakiesitykset liittyvät hyvin historialliseen ratkaisuun eli siihen, että Suomi on päättänyt liittyä Euroopan unionin jäseneksi. Nyt on vain kiinni muista jäsenmaista, toteutuuko Suomen jäsenyys ensi vuoden alusta lähtien.

Vaikka alun perin vastustin EU-jäsenyyttä, niin kansanäänestyksen jälkeen noudatin kansan enemmistön tahtoa. (Ed. Aittoniemi: Se oli taktikointia!) — Se ei ollut, ed. Aittoniemi, taktikointia. Olin vuoden ajan loogisesti puhunut aivan samalla tavalla, että tulen noudattamaan kansan tahtoa. — Arvoisa puhemies! Kun Suomi päätti liittyä jäseneksi, on tietysti toivottavaa, että mitään mutkia matkaan ei enää tule, vaan Suomi olisi Euroopan unionin jäsen ensi vuoden alusta. Siinä mielessä myös näiden lakiesitysten käsittely on tärkeää saattaa kiireellisesti eteenpäin eduskunnassa, että me emme omalta osaltamme ole enää asiaa vitkuttelemassa.

Nyt, kun valiokunnan mietintöön on voinut tutustua, täytyy sanoa, että yhteinen asiaan olen pettynyt. Olen pettynyt siitä, että valiokunta, kuten I vastalauseessa todetaan, vain puolittain kieltää kaksoismandaatin eli nyt eduskunnan valitsevat ensimmäiset eurokansanedustajat voivat asettautua ehdolle myös maaliskuun eduskuntavaaleissa ja näin turvata oman tulevaisuutensa, vaikkakin heidän tilalleen eduskuntaan tulevat varamiehet.

En pidä tätä ratkaisua järkevänä enkä tarkoituksenmukaisena. Nyt eurokansanedustajiksi valitut toimivat syksyyn 1996 ja mielestäni aivan oikein. Kannatan sitä, että nyt kun heidät sinne valitaan poikkeuksellisesti, he toimivat myös syksyyn 1996 eli kunnallisvaaleihin saakka. Juuri tällä perusteella minusta olisi pitänyt kieltää kaksoismandaatti alusta lähtien, koska toimikausi on kuitenkin jo näinkin pitkä, lähes kaksi vuotta.

Ainoa seikka, jolla minusta olisi voinut perustella sitä, ettei kielletä kaksoismandaattia eli asettautumista ehdolle ensi kevään eduskuntavaaleissa, olisi ollut se, että vaalit olisi pidetty jo syksyllä 1995. Silloin olisi voinut olla niin, että ne, jotka olivat harkinneet Suomessa kansanedustajan uran jatkamista, mutta kuitenkin nyt päätyivät eurokansanedustajiksi, olisivat jo kenties ehtineet antaa äänestäjilleen sellaisia lupauk-

sia, jotka olisivat puoltaneet kaksoismandaattia. Nyt en millään tavalla voi pitää perusteltuna, että ensimmäiset eurokansanedustajat tulevat myös asettautumaan ehdolle eduskuntavaaleissa ja kenties valituksi, vaikka heidän varajäsenensä tulevatkin tarvittaessa eduskuntaan. Tämä poikkeaa kuitenkin siitä käytännöstä, mikä on ollut. Jos kerran varamiesjärjestelmää lähdettiin luomaan, olisi pitänyt kyllä mieltä mielestäni perusteellisemmin koko varamiesjärjestelmän käyttöönotto siihen malliin kuin sitä eräissä maissa on jo käytetty.

Arvoisa puhemies! Valiokunta on muuttanut hallituksen esitystä eräiltä osin ja myös kaksoispalkkion suhteen päätenyt pienempään ratkaisuun kuin hallitus esitti. Minusta se on myös erittäin perusteltua. Ylipääntänsäkään kaksoispalkkausjärjestelmät, olkoot vaikka 1/10, kuten tässä nyt on, eivät ole perusteltuja. Minusta tässä yhteydessä perustuslakivaliokunta olisi halutesaan voinut myös puuttua ministereiden kaksoispalkkausjärjestelmään, joka tässä yhteydessä jätetään koskemattomaksi eli nykyiselleen. Minusta se olisi ollut myös asia, johon olisi ollut hyvä puuttua tässä yhteydessä, mutta näinhän ei nyt tulla tekemään, vaan ministereiden kohdalla salitaan nykykäytännön jatkuminen.

Arvoisa puhemies! Tiedän kyllä, että koska varsinaiset eurokansanedustajanvaalit suoritetaan vasta syksyllä 1996, poikkeuksellisesti eduskunta valitsee edustajat nyt alkuvaiheessa. Olen pitkän harkinnan jälkeen kyllä itse päätenyt kannattamaan tuota ajankohtaa, koska en nyt oikein näe, että on syytä käydä monia vaaleja samana vuonna ja eri vaaleja. Eri asia olisi, jos vaalit olisi voitu yhdistää kevään eduskuntavaaleihin. Silloin ne olisivat luontevasti sopineet yhteenkin, mutta tätä ei ollut kuulemma mahdollista toteuttaa. Ainakin, mikäli oikeusministeriin ja oikeusministeriön virkamiehiin on luottamista, tämä ei teknisesti olisi ollut mahdollista. Tuntuu tosin hieman oudolta, miten ihmeessä, kun tähän asiaan on varauduttu vuosikausia, tätä ei olisi kyetty hoitamaan. Mutta kun ei kyetty, niin nyt en pidä hyvänä, että ensin pidetään maaliskuussa eduskuntavaalit ja sitten olisivat lokakuussa europarlamentaarikkovaalit siten kuin vastalauseessa neljän eri puolueen kansanedustajat esittävät. Eli tässä on tietysti mielenkiintoinen tilanne sikäli, että mielipiteet näkyvät jakautuvan myös puolueittain eli yhtä selkeää linjaa ei ehkä ole olemassa, vaan on erilaisia näkemyksiä.

Minusta on nyt annettava uusille eurokansanedustajille mahdollisuus toimia lokakuuhun

1996. Kuitenkin, kuten sanoin, kun asiaa käsitellään yksityiskohtaisesti, tulen kannattamaan selaista vaihtoehtoa, että kaksoismandaattijätusta ei täällä hyväksyttäisi.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Outi Ojala aivan oikein otti esille kaksoismandaattikysymyksen. Korostan kuitenkin, että tässä on kyse väliaikaisesta ratkaisusta. Me emme vielä tiedä, alkaako jäsenyyttä edes vuoden 1995 alussa vai myöhemmin. Tämäkin seikka mielestäni puoltaa sitä, että nyt ensimmäisessä vaiheessa eduskunnan nimeämällä Euroopan parlamentin edustajilla on mahdollisuus olla mukana vuoden 1995 eduskuntavaaleissa ja että mikäli he tulevat valituiksi tänne, heidän tilalleen tulevat täksi väliajaksi, jonka toivon jatkuvan vuoden 1996 syksyyn, varaedustajat.

Kaikkienensa on, arvoisa puhemies, todettava, että tämä on välivaiheen järjestely ja siihen liittyy toki monia ongelmia, niin kuin tällaisiin siirtymävaiheisiin yleensä. Uskon, että kun syksyllä 1996 järjestetään ensimmäiset suorat kansanvaalit edustajien valitsemiseksi, asia lähtee rullamaan normaaliin tapaan.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jaan ed. Outi Ojalan näkemyksen, että on hyvä, että kaksoismandaattiin suhtaudutaan kielteisesti. Olisin kuitenkin odottanut, että ed. Ojala olisi pohdiskellut sitä, minkä kannalta se nyt on aivan erityisen ongelmallinen. Onko se ongelmallinen Euroopan unionin parlamentin tehtävän vai ehkä Suomen parlamentin kansanedustajuuden hoitamisen kannalta? Minusta ensiksi mainittu on aivan ykshailee Suomen etujen kannalta, onko siellä paikalla vai ei, se vaikutusvalta on minimaalinen. Sen sijaan Suomen eduskunnan tehtävien kannalta tämä on todella fataalia, kun ruvetaan laskemaan, jos tällainen kaksoismandaatti edes periaatteessa hyväksytään, että täältä olisi pois porukkaa enemmänkin. Kuka hoitaisi valiokuntatyötä nykyisillä valiokuntien paikkamäärillä jnp? Siellä ne ongelmat syntyvät ja ylipääntään kotimaan parlamentaaristen asioiden hoidossa. Kun asia on näinpäin, silloin tällainen puhdasviljelty ratkaisu olisi ollut tässä vaiheessa enemmän kuin paikallaan eli ei olisi keplotel-tukaan ja aiheutettu tuleviin eduskuntavaaleihin vielä uutta pikanttia yksityiskohtaa, joka onneksi koskee vain Etelä-Suomea, eli täällä nyt rypevät liemessään ne, jotka haluavat näin tehdä.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan ensiksi ed. Väistölle: Kyllä minä aivan hyvin tiedän, että kyseessä on väliaikainen ratkaisu, ja tiedän sen ongelman, että ei ole kirkossa kuulutettu, kuten totesin, että Suomi on I. l. jäsen. Mutta minä periaatteellisista syistä näen, että nämä kaksi tehtävää — ja tämä on vastaus myös ed. Pulliaiselle — eivät ole yhteensovitettavissa. Kumpaakaan ei pysty hoitamaan kunnolla. Joitakin yksittäisiä edustajia eri ryhmissä on, jotka haluavat kahmia itsellensä lisää valtaa ja tehtäviä, joita eivät voi hoitaa. Kun en sitä voi kannattaa periaatteellisista syistä, en voi myöskään yhtyä sellaiseen kompromissiin, jossa yritetään sovittelua, jotta pelastettaisiin omia ihmisiä siltä osin, kun he ovat nyt nähneet tärkeäksi turvata olonsa kaikissa olosuhteissa.

Edustaja Pulliaiselle vastaan vielä siihen, kumman työn kannalta kaksoismandaatista on haittaa. Minusta on haittaa kummallekin. Minä en oikein voi ymmärtää sitä, että ed. Pulliainen, vaikka onkin ollut tiukka EU:n vastustaja ja on edelleen, vähättelee sitä, miten suomalaiset EU-parlamentaarikot tulevat toimimaan. Minä toivon, että Suomi ja Ruotsi vievät mennessään uutta kulttuuria myös Euroopan parlamenttiin, ja me toivomme, että meidän edustajamme toimivat siellä asianmukaisesti, ovat läsnä ja paikalla, hoitavat tehtävänsä, olkoonkin että EU-parlamentilla on vähän varsinaista päätösvaltaa. Mutta kyllä minusta täytyy lähteä siitä, että jos me vaadimme, että työt hoidetaan kotona hyvin, ne tulee hoitaa myös kansainvälisesti. Tässä mielessä juuri minusta haittaa on molemmille. Sen takia kaksoismandaatti ei minusta tule kyseeseen edes väliaikaisesti.

Ed. M ä k e l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen iloinen siitä, että minua edeltävät puhujat ovat puuttuneet tähän kaksoismandaattikysymykseen. Erityisesti edustajien Outi Ojala ja Pulliainen kannanotot siitä, että tämä on täysin mahdotonta, sopivat minullekin. Sanoisin niin, että minun mielestäni olisi ollut tärkeää, että tähän olisi otettu selkeä kanta: ei mitään kaksoismandaatteja. Näitä kahta tehtävää ei voi yhteensovittaa eikä yhtä aikaa suorittaa, eikä semmoisia tehokansanedustajia ole olemassaakaan, joille tällainen yhteensovittaminen sopisi. Elämässä on tilanteita, joissa täytyy tehdä valintoja. Minusta tämä on sellainen: Joka mieltii europarlamentaarikoksi, hänen on pystyttävä kieltäytymään Suomen eduskunnan työskentelystä. Ei tule sallia mitään korvikkeita ja kompromisse-

ja ja välimuotoja ja kansanedustajuuden pakastamista jonkun varakansanedustajan avulla siksi, kunnes kenties itse tarvitsee sitä käyttöönsä.

Kun ed. Outi Ojala toivoi, että Suomi ja Ruotsi veisivät uutta kulttuuria mukanaan EU:hun, niin sitähan me olemme juuri viemässäkin! Muisa maissa on ymmärretty, että EU-parlamentaarikot eivät osallistu omien maittensa parlamenttien työhön. Ilmeisesti tämä on se ensimmäinen ”uusi kulttuuri”, jota viedään, eli kuvittelemme olevamme niin tehokkaita, että kaikki asiat tulevat hoidetuiksi. Selkeä linja on tarpeen: Ne, jotka menevät EU-parlamenttiin edustamaan Suomea, eivät voi olla vaaleissa mukana. Se olisi minusta kaikkein paras vaihtoehto. Arvostan ja kunnioitan niitä kansanedustajia, jotka ovat ilmoittautuneet EU:hun mukaan Suomen asioita ajamaan ja ovat samanaikaisesti tehneet valintansa ja ilmoittaneet, että he eivät asetu ehdolle. Minusta se on kansan kunnioittamista ja eduskuntatyön arvostamista, sen osoittamista, että tämä on täysipainoinen työ, jossa täytyy olla läsnä asioita hoitamassa, eikä näitä voida hoitaa jostakin maailman matkojen takaa, tuntien lentomatkojen päästä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. O. Ojalalle totean, etteivät europarlamentaarikot kahmi sellaisenaan valtaa, koska europarlamentissa ei ole mitään valtaa. Se on neuvoo-antava elin ja sillä selvä. Toisaalta, kun edellisen kerran asiasta keskusteltiin, käytin aika kirpeitäkin puheenvuoroja Euroopan parlamentin jäsenten vallasta ja merkityksestä. En kuitenkaan halua vähätellä heidän työtään, ja sitä pitää varoakin. He lähtevät aivan uudelle areenalle. Heidän tehtävänsä on tietysti tärkeä. Heitä pitää tukea ja tietysti arvostaa sitä asiaa. Minä olen kaksoismandaatin ehdoton vastustaja, koska katson, että tämän talon työ vie kyllä ihmiseltä sen ajan, mitä hänellä on tälle talolle annettavissa.

Toisaalta kuitenkin, vaikka se tietysti käsitetään taas väärin — korostan, että vastustan kaksoismandaattia, ehdottomasti — jotain hyvääkin siinä olisi tietysti ollut, että nämä parlamentaarikot ainakin alkuvaiheessa, ja osa onkin, olisivat sekä Euroopan parlamentin että tämän eduskunnan jäseniä. Kun he kertoisivat eduskuntakeskustelussa siitä työstä, mitä he tekevät siellä, niin kyllä se olisi aika rikasta tietoa, mitä he vaikka kahvilakeskustelussa toisivat tämän talon kansanedustajille siitä työstä, niistä näkemyksistä, mitä he siellä näkevät. Jos he ovat täysin erillisiä

tästä talosta, siinä tietty rikas yhteys katoaa. Koska Euroopan parlamentin toiminta on kovin outoa meille, olisi mukava kuulla vaikka kahvikupin ääressä vähän näkemyksiä siitä. Mutta siitä huolimatta minä vastustan kaksoismandaattia, mutta jotakin hyvääkin siinä saattaisi olla, jos sitä etsimällä etsitään.

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Europarlamentin edustajavalintaa on valmisteltu aika perusteellisesti ja tavalla, joka sinänsä ansaitsee myös oppositiosta tunnustuksen. Oikeusministeriön työryhmä pariin otteeseen järjesti kuulemistilaisuuden, jossa mm. pohdittiin tulevan ensimmäisen kansanvaalin ajankohtaa. Näissä tilaisuuksissa kaikki olivat yksimielisiä siitä, että lokakuu 95 on soveliaain ajankohta. Oikeastaan koko se problematiikka, joka tässä syntyy, lähtee siitä, että hallitus yhtäkkiä muutti tätä ajankohtaa siirtämällä vaalit kunnallisvaalien 96 yhteyteen. Tähän on esitetty argumenttina, että näin äänestysprosentti taataan korkeaksi ja ikään kuin tällä tavoin lisätään valittavien edustajien auktoriteettia.

Kannattaa kuitenkin ajatella ja miettiä, min-käläisessä tilanteessa ollaan loppukesästä 96, kun maassa käydään kahta vaalikamppailua. Kunnallisvaalikamppailussa, aiheet ovat hyvin konkreettisia ja lähellä ihmisiä, hyvin suuri määrä ehdokkaita. Sitten yrittää muutama kymmenen europarlamenttiin pyrkijää käydä yleisurooppalaista vaalikamppailua. Vihreät ovat aina kunnioittaneet periaatetta: ajattele globaalisti, toimi lokaalisti. Luulisin, että tämä menee jo yli kaiken tämänkin periaatteen, kun yritetään ihmisille tuoda yhtä aikaa kahden aivan eri tason asioita esille.

Tietysti sen ymmärtää hallituksen näkökulmasta. Hallituspuolueet ehkä laskevat, että oppositio menestyy paremmin eduskuntavaaleissa ja sitten puolentoista vuoden kuluessa kannatus on hiipunut niin, että hallituspuolueiden menetykset eurovaaleissa eivät ole samaa luokkaa vuoden 96 lokakuussa, kuin ne voisivat olla vuoden 95 lokakuussa. Tämä on tietysti politiikan logiikan mukainen tavoite, mutta ... (Ed. Aittoniemi: Kyllä demarien kannatus on hiipunut syksyyn 95 mennessä!) — Ei se vielä, ed. Aittoniemi, siihen mennessä hiivu sillä tavoin, näin ainakin hallitus laskelmoi. Jos ed. Aittoniemi hallituspuolueen edustajana on sitä mieltä, että hallitus on laskelmoinut väärin, noteerataan se arvostuksella. — Niin kuin olin sanomassa, tällainen on tietysti politiikan logiikan mukaista laskelmoin-

tia, mutta se on syytä tietysti tehdä kaikille selväksi.

Arvoisa puhemies! Minun käsitykseni mukaan vaaleja lykättiin vaalikamppailuihin liittyvistä syistä ja siksi, että äänestäjät, ehkä useat, eivät kiinnitä kunnallisvaalitaistelussa yhtään huomiota eurovaalikamppailuun ja joutuvat ehkä hyvin nopeasti muodostamaan käsityksensä siitä, ketä ehdokasta he äänestävät Euroopan parlamenttiin. Vaalipäivän lykkäämisestä vuodelta eteenpäin aiheutui tilanne, jossa nyt ollaan ja jossa eduskunnan valittavana toisessa käsittelyssä on harvinaisen paljon vaihtoehtoja. En tässä yhteydessä mene niihin lähemmin, mutta totean vain, että jos kaksoismandaatin kielto, joka parissakin vastalauseessa on esillä, toteutuu, niin kolmannessa käsittelyssä osa näistä lakiehdotuksista tulee hylättäväksi. Jokaisessa vaihtoehdossa on välittömästi voimaan saatettavan lain taakse saatava viisi kuudesosaa äänestyksen osaa ottaneista. Tietysti voi käydä niin, että esimerkiksi kaksoismandaattikielto tullaan hyväksymään, mutta se ei saavuta vaadittavaa viiden kuudesosan enemmistöä, jolloin se jää lepäämään ja on säädettävissä esimerkiksi huhtikuussa kahden kolmasosan enemmistöllä.

Perustuslakivaliokunta on merkittävällä tavalla ravistellut ja leikellyt hallituksen esitystä. Nyt käsittelyn pohjana olevassa mietinnössä on itse asiassa vain tuon esityksen viimeinen pykälä hajotettuna viiteen pykälään. Yksi esitys menee sellaisenaan läpi, ja se koskee europarlamentaarikkojen Euroopan parlamentin jäsenyydestä saamaa palkkiota. Sen lisäksi on kirjoitettu paljon uutta tekstiä, valtiopäiväjärjestyksen väliaikainen muutos, ja se näkyy vastalauseissakin.

Kun ed. Outi Ojala sanoi, että valiokunta on muuttanut hallituksen esitystä eräiltä osin, tämä oli hyvin lievä ilmaisu. Vähän samaan tapaan sensuurin aikoina Venäjän vallankumouksesta saatiin Suomessa kirjoittaa: muutoksia Venäjän hovissa. Kyllä siellä kaikki oikeastaan on muutunut, mitä hallitus esittää, valitettavasti vaalien ajankohta ei.

Kaksoismandaatin kielto, joka tähän on nyt rakennettu valiokunnan enemmistön mukaan, on eräänlainen, niin kuin ed. Tina Mäkelä jo sanoikin, pakastejäsenyys Suomen eduskunnassa. Tiedetään hyvin, miten täällä on suhtauduttu pakastevirkeihin, joihin on nimitetty edustajia eduskuntakauden aikana. (Välihuuto) — Kyllä ja varsinkin sivusta katsoen ikävän näköistä. — Tässä kyllä käy myös niin, että varamiesjärjestelmä tulee sekoittamaan tilannetta. Muutamat —

ei välttämättä 16, mutta jotkut varamiehet — käyvät sisäistä vaalikamppailua koko ajan. Se ei ehkä eduskunnan kannalta niin kovin ongelmallinen ole, mutta tämän kaiken kaikkiaan se ei ole mikään hyvä ratkaisu.

Vastalauseissa, joista yhden olen itse allekirjoittanut, lähdetään siitä, että jo välittömästi ensi vaaleja silmälläpitäen europarlamenttiin eduskunnan valitsema edustaja voisi olla ehdokkaana vaaleissa. Jos sitten seuraavan eduskunnan aikana joku näistä valituista joutuisi syystä tai toisesta luopumaan europarlamentin jäsenen tehtävästä, hänen tilalleen valittava joutuisi niin sanotusti ex lege eroamaan eduskunnan jäsenyydestä, ja silloin tietysti varajäsen tulee, mutta hän tulee silloin koko jäljellä olevaksi Suomen eduskunnan vaalikaudeksi.

Hallituksen esityksen perusteluistahan näkyy, että Euroopan unionissa sanotaan olevan voimassa säännön, joka estää asettamasta kaksoismandaatin kieltoa. Tätä sääntöä kolme unionin nykyistä jäsenmaata ei ole noudattanut, eivätkä nimenomaisesti kysyttäessä unionin toimielimet ole tähän asiaan puuttuneet. Selitys on siinä, että alun perin näitä silloisten Euroopan yhteisöjen parlamentaarisia toimielimiä valittiin välillisesti. Ne olivat eräänlaisia kuntainliittotyypisiä valtuustoja, ja silloin haluttiin varmistaa, että sinne nimenomaan voidaan valita vain silloisten jäsenmaiden parlamentaarikkoja. Sen jälkeen kun on siirrytty kansanvaaliin, tältä argumentoinnilta on pudonnut pohja pois. Tämä ehkä selittää osaltaan sitä, minkä tähden Euroopan unionin toimielimet eivät näihin kaksoismandaatin kieltoihin puutu. Juridisessa kielenkäytössä sanotaan, että säännös on desuetudo. Se on menettänyt voimansa, ja sellaisena voidaan pitää tätä periaatteellista kaksoismandaatin kieltoa koskevaa sääntöä Euroopan unionissa tällä hetkellä. Siinä mielessä mitään estettä kiellon toteuttamiseen ei ole varsinkaan, kun emme vielä ole Euroopan unionin jäseniä.

Arvoisa puhemies! Kiinnitän puheenvuoroni lopuksi huomiota perustuslakivaliokunnan mietinnön sivulla 3 olevaan lausumaan. Tästä tulee, kun eduskunta asiasta päätöksen tekee, muodossa tai toisessa ponsi: ”Perustuslakivaliokunta edellyttää - -, että ensimmäisiin Suomessa toimitettaviin Euroopan parlamentin edustajien vaaleihin mennessä tulisi käytännön ratkaisuin pystyä estämään edustajien kaksoismandaatit. Tarvittaessa asia on hoidettava lainsäädäntötoimin.” Siis valiokunta lähtee siitä, että pysyvässä järjestelmässä kaksoismandaatit tarvittaessa

lainsäädäntötoimin kielletään. Varsinkin jos käy niin, että hallituksen esittämä ensimmäisten kansanvaalien ajankohta jää laiksi, silloin siinä on kysymyksessä niin pitkä tila, että on myös syytä toteuttaa kaksoismandaatin kielto välittömästi. On aina hyvä, että se läake niellään kerralla, kun se on mahdollista, jotta saataisiin poliittiseen elämään raikas ilme ja selvät pelisäännöt siitä, miten eletään Euroopan parlamentin jäsenenä ja millä edellytyksillä voidaan olla Suomen parlamentin jäsen.

Ed. Vä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota vaalin ajankohtaan, johon myös ed. Nikula viittasi. Hän korosti, että syksy 95 olisi monin tavoin parempi ajankohta. Mielestäni kuitenkin itse Euroopan unionin jäsenyys jo tuo niin paljon muutoksia ja momentaista epävarmuuttakin tullessaan, että on tätäkin taustaa vasten perusteltua siirtää ensimmäiset vaalit syksyyn 96.

Arvoisa puhemies! Omasta puolestani näen, että merkittävä arvo on myös sillä, että äänestysprosentti saadaan mahdollisimman korkeaksi ensimmäisissä Euroopan parlamentin vaaleissa. Uskon, että kunnallisvaalien yhteydessä tässä onnistutaa.

Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota myös valiokunnan hyväksymään lausumaan, jossa lähdetään siis siitä, että kun siirrytään normaaliin päiväjärjestykseen eli vaalien kautta edustajien valintaan, silloin evätään mahdollisuuskin kaksoismandaatteihin. Sitähän itse asiassa tarkoittaa myös käsitellyssä oleva lainsäädäntö, joka valiokunnan enemmistön toimesta on tullut hyväksytyä. Tässähän varamiesjärjestelmällä korvataan kaksois-edustus.

Arvoisa puhemies! Keskustan eduskuntaryhmä otti asiaan kantaa jo kesäkokouksessaan Oulussa ja päätyi sille kannalle, että kaksoisedustusta ei tule sallia.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On syytä todeta, että kun ulkoasiainvaliokunta käsiteli Suomen liittymissopimuksen Euroopan unioniin, se yksimielisesti esitti, että ensimmäinen kansanvaali järjestettäisiin ensi vuoden alkupuoliskolla. Kun tätä asiaa perustuslakivaliokunnassa tutkittiin, todettiin, että teknisesti se olisi mahdollista. Mutta juuri eduskuntavaali- ja eurovaalikampanjoiden erottaminen ja tavallaan tämän vaalitaistelun seuraamisen mahdollistaminen äänestäjille oli se syy, miksi päädyttiin esittämään ajankohtaa 1.10.95, joka

oli esitystä valmistelleen Tarastin työryhmän ehdotus myös ja varmasti samoilla argumenteilla.

Kiinnitän huomiota myös siihen, että vuosi 96 on Euroopan unionissa hyvin tärkeä. Valmistaudutaan lopullisesti ja pidetään Maastrichtin sopimuksen mukainen huippukonferenssi jäsenmaiden hallitusten välillä. Juuri tältä kannalta olisi tärkeätä, että meiltäkin valitut europarlamentaarikot voisivat valmisteluun täysipäiväisesti ja täysipainoisesti osallistua ja myös osallistua konferenssin seurantaan ja kaikkeen siihen, mikä liittyy ja vaikuttaa parlamenttiin. Nyt tämä mahdollisuus särkyä pahasti, koska meidän edustajamme vaihtuvat lokakuussa.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Minusta oli harmi, ettei valiokunnan puheenjohtajalla ollut tilaisuutta esitellä perustuslakivaliokunnan mietintöä. Tosin ed. Nikulan puheenvuoro ja äsken myös ed. Väistön puheenvuoro sitä puutetta ainakin olennaisilta osin poistivat. Nimittäin todella, kuten ed. Nikula totesi, perustuslakivaliokunta suoritti aika olennaisen muutoksen leikattaessaan irti sen osan hallituksen esitystä, joka näytti perustuslakivaliokunnan mielestä kaikkein kiireisimmältä, eli sitä koskevan osan, mikä liittyy parlamentin piirissä valittujen kansanedustajien siirtymiseen Euroopan parlamenttiin. En ole varma, onko oikeusministeriö vieläkään tästä perustuslakivaliokunnan leikkauksesta samaa mieltä, ollaanko siellä tyytyväisiä. Mutta tämä on nyt joka tapauksessa muodostumassa eduskunnan kannaksi.

Henkilökohtainen käsitykseni on se, mikä jo useassa puheenvuorossa todettiin, että on erittäin vaikeata, miltei mahdotonta, ainakaan hyvin hoitaa tehtäviä kahdessa paikassa, joten siis kahden tehtävän, sekä Euroopan parlamentin jäsenyyden että Suomen eduskunnan jäsenyyden, hoitamista ei voi millään puoltaa, suosittelaa tai hyväksyä. Siinä on vielä sellainenkin näkökohta, että jos yritetään hoitaa molempia hommia, esimerkiksi valiokuntien päätösvaltaisuuden aikaansaaminen vaikeutuu, jos huomattavan osan eduskunnan työajasta osa valiokuntien jäsenistä on Brysselissä tai Strasbourgissa hoitamassa Euroopan parlamentin edustajan tointa.

Huomio kiintyy tämän päivän Helsingin Sanomien uutisointiin. En tiedä, miten perustuslakivaliokunnasta sellainen uutinen oli ilmestynyt lehtiin, että oli kaksi edustajaa, jotka olivat kaksoismandaattia vastaan, eli valiokunnan puheenjohtaja Niinistö ja valiokunnan jäsen Kaarilahti,

ja sitten oli kaksi edustajaa, jotka äänestivät ”tyhjää”, niin kuin lehdessä kerrottiin, eli edustajat Alho ja Varpasuo. Valiokunnan mietintöön liitettyissä kolmessa vastalauseessa on kuitenkin nimiä yhteensä seitsemän, ja nämä edustajat olivat kaikki kaksoismandaattia vastaan. Siis oli kolme muuta kuin äsken mainitsemassani uutisessa mainitut.

Mitä tulee kahteen, sanoisin nyt kuitenkin, pääkysymykseen, ensinnäkin toinen on Euroopan parlamentin vaalin ajankohta on Suomessa. Perustuslakivaliokunnassa kannatin ed. Nikulan ehdotusta, joka tarkoittaa sitä, että vaalin ajankohta olisi ensi vuoden lokakuu. Niin kuin ed. Nikula kertoi, ulkoasiainvaliokunta on suositellut jopa nopeampaa aikataulua. Esimerkiksi vasemmistoliiton ryhmä on kylläkin asettunut hallituksen esityksen kannalle eli vuoden 1996 kunnallisvaalien yhteydessä pidettävän vaalin kannalle.

Kaksoismandaatin kiellossa valiokunnassa kannatin ed. Nikulan ehdotusta, tosin hieman epäröiden. Miksi epäröiden? Siksi, että maaliskuun eduskuntavaalien ajankohta on niin lähellä, että puolueissa ja ehdokkaiden tukiryhmissä on tietysti varustauduttu siihen, että ehdokas ensi vaaleissa on mukana ja vaaleihin osallistuu. Mietin hieman sitä, ollaanko nyt liian myöhään liikkeellä kieltämässä kaksoismandaatti, mutta harkinnan jälkeen asetuin ed. Nikulan kannalle. Suostun edelleen kuuntelemaan muunlaisiakin perusteluja ja mielipiteitä, sillä lähes samaan tulokseen päästään perustuslakivaliokunnan enemmistön suosittelemalla tavalla. Tosin siihen tulee pieni sivumaku, niin kuin jo äsken käytetäessä nimitystä ”pakastevirka”, eikä ole vaikea ymmärtää, että tällainenkin mielleyhtymä tulee siinä tapauksessa, että varamies astuu määrääjäksi vakinaisen edustajan tilalle, joka saattaa palata taas Suomen eduskuntaan Euroopan parlamentin tehtävän päätyttyä.

Haluan vielä lopuksi todeta, että koko kysymys kaksoismandaatin kiellosta mielestäni hieman ikävällä tavalla henkilöityi valiokunnassa. Minusta tätä asiaa, suhtautumista kaksoismandaattiin, ei pidä katsoa yhden, kahden, kolmen tai sitä useamman edustajan henkilöä ajatellen, vaan kyllä kai tämä joka tapauksessa on enemmänkin periaatekysymys.

Jatkokäsittelyssä näemme, mihin eduskunta on kallistumassa. Itse tulen edelleen olemaan ed. Nikulan ehdotuksen kannalla liittyen vaalin ajankohtaan, mutta kaksoismandaatin kiellon tapaa koetan mieleissäni harkita.

Ed. Koskinen: Herra puhemies! Eduskunnassa ja sen perustuslakivaliokunnassa on ollut varsin laaja yksimielisyys siitä, että eduskunnan ja Euroopan parlamentin jäsenyyden samanaikainen hoitaminen ei ole käytännössä mahdollista, ja erimielisyys on oikeastaan vain siitä, mikä on tehokkain luvallinen keino kaksoismandaatin estämiseksi. Minusta mietinnön mukainen valiokunnan enemmistön kanta on juuri paras tapa estää kaksoismandaatti käytännössä. Siinähan on hallituksen esitykseen verrattuna kolme muutosta juuri tähän suuntaan.

Ensinnäkin on mainittu varamiesjärjestelmä, eli nyt eduskunnan valitsevat Euroopan parlamentin jäsenet eivät voisi toimia maaliskuun vaalien jälkeen samanaikaisesti eduskunnassa, vaan heidän tilalleen tähän taloon astuisi varamies, jos joku ehdolle asetettavista tulisi valituksi. Toiseksi kaksoispalkkaus siltä ajalta, kun näitä tehtäviä joku yrittää hoitaa samanaikaisesti, on rajattu esityksessä pienemmäksi eli muutettu yhdestä kolmasosasta yhdeksi kymmenesosaksi. Kolmanneksi on tämä ponsi, joka koskee ensimmäisten kansan suorittamien Euroopan parlamentin vaalien jälkeistä aikaa. Se kohdistuu ennen kaikkea poliittiseen järjestelmään. Sen toivotaan huolehtivan siitä, ettei samanaikaisesti kukaan pyri hoitamaan kahta näin yhteensovittamatonta tehtävää. Toissijaisesti ponteen on lisätty myös uhka lainsäädännöllisistä toimista, jos poliittinen järjestelmä käytännön toimin ei pystyisi tätä välttämätöntä tehtävää hoitamaan eli pitämään erossa kansanedustajan ja Euroopan parlamentin jäsenen tehtävää.

Minkä takia tämä sitten on tehokkain luvallinen keino? Siinä kyllä aika kiistattomasti kuitenkin nykyinen Euroopan unionin vaalisäädös estää kaksoismandaatin lainsäädännöllisen kielion. Toki kolmessa maassa näin on tehty, mutta meidän lainkuuliaiseseen perinteeseemme ei välttämättä sovi se, että ehdoin tahdoin menisimme tällaista järjestelyä säätämään niin kauan, kunnes tuo on nimenomaisesti kumottu Euroopan unionin päässä.

On esitetty, niin kuin ed. Nikula totesi, erilaisia näkemyksiä siitä, missä määrin tuo 70-luvulta peräytyvä määräys on voimassa olevaa, sovellettavaa oikeutta. Luotettavampi näyttö kyllä tuki sitä näkemystä, että näin yhä edelleen on. Tässäkin asiassa parhaalta tuntuva on hyvän ratkaisun vihollinen, eli jos me toisessa käsittelyssä äänestämme tiukasti sen puolesta, että kaksoismandaatti kielletään nimenomaisesti laissa, se muutos vaatii viiden kuudesosan enemmistön. To-

dennäköistä on, että se sitä enemmistöä ei saa, jolloin lopputuloksena olisi se, ettei minkäänlaisia rajoituksia kaksoismandaattia kohtaan tulisi olemaan. Tämä mietinnön malli voi saavuttaa riittävän eli viiden kuudesosan enemmistön, ja silloin se käytännössä toimii tehokkaammin kaksoismandaattia vastaan kuin nämä näennäisesti tiukemmilta näyttävät linjaukset, joista ed. Nikula ja muut ovat täällä puhuneet.

Lopullisestihan kaksoismandaatin estäminen jää kansan käsiin. Uskon, että juuri tulevissa eduskuntavaaleissa kansalaiset estävät jotensakin tehokkaasti keplottelun kaksoismandaatilla, tapahtui se sitten siinä mielessä, että joku Euroopan parlamenttiin nimetty keräisi ääniä ihan tarkoituksella varamiehilleen kevään vaaleissa, tai sitten sillä mallilla, että ikään kuin jätettäisiin itselle optio siihen valintaan, kumpaa tehtävää hoitaa ja jääkö pakastettava Suomen eduskunnassa, jos vuoden 96 Euroopan parlamenttivaaleissa ehdokkaalle kävisi heikosti.

Vaalien ajankohdaksi on sosialidemokratien puolella pidetty alun alkaen järkevämpänä vuotta 95 ja mielellään jo alkuvuotta, mutta viimeistään syksyä. Mutta kun prosessi on ehtinyt näin pitkälle, on meillä luonnollisesti ymmärtämystä sille, että jossakin vaiheessa peli on viheltävä poikki. Käytännössä kai nyt ainoa mahdollinen enää näin pitkälle asioiden vierittyä on kunnallisvaalien yhteydessä suoritettava Euroopan parlamentin jäsenten vaali. Kaikkienensahan tämä osoittaa, kuinka raa'asti tässä sinänsä kansanvallan järjestelyssä on hallituspuolueiden parissa pyritty taktikoimaan ja hyvin ahtaista puoluepoliittisista intresseistä haettu niin Euroopan parlamentin vaalin ajankohtaa kuin varsinkin soveliainta vaalitapaa.

Vaalitapaan palaamme tarkemmin perustuslakivaliokunnan mietinnön pohjalta varmaankin tammikuussa, ja toivottavasti siinä hallituksen esitys korjaantuu niin, että vaalijärjestelmä olisi mahdollisimman tasapuolinen kaiken tyyppisille puolueille ja poliittisille ryhmille. Olen, niin kuin sosialidemokratien ryhmäkin, tässä pilkotussa esityksessä perustuslakivaliokunnan mietinnön takana.

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Ed. Koskinen totesi meille, jotka kritisoimme valiokunnan enemmistön kantaa tilapäisen kaksoismandaatin sallimisesta, että paras on hyvän pahin vihollinen. Näinhän se voi olla, mutta oikein mietin, ed. Koskinen, onko niin, että kun tämä koskee ainoastaan nyt muutamaa henkilöä ja

valtaosa europarlamenttiin valituista on yksiselitteisesti ilmoittanut, että he eivät asetu ehdolle, tämän eduskunnan on tehtävä linjattomia ratkaisuja ainoastaan muutaman henkilön osalta.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ed. O. Ojalalle totean, että emme me lainsäädäntöä tee joitakuita ihmisiä varten, joitakuita edustajia varten tai valittavia varten vaan yleislainsäädäntönä kaikkia edustajia varten, jotka tässä ensimmäisessä vaiheessa väliaikaisesti eduskunta valitsee keskuudestaan. Tavoitteena on saada mahdollisimman hyvä laki kaikkien niiden käyttöön, joita se mahdollisesti koskee.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotukset tullilaisiksi ja laiksi tullilaitoksesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 257
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 80

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 80.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi eräistä poikkeuksista kuntien valtionosuuslain säännöksiin vuonna 1995

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 182
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 16

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 16. Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 5) ja 6) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä on laki eräistä poikkeuksista kuntien valtionosuuslain säännöksiin vuonna

1995. Tässä lainsäädännössä ehdotetaan, että kuntien valtionosuuksia edelleen leikattaisiin nykytasosta vielä 1 000 miljoonalla ensi vuonna ja että tänä vuonna voimassa olevat valtionosuuksien leikkaukset jatkuisivat myös ensi vuoden osalta.

Yleisen valtionosuuden alentaminen on yhdessä opetus- ja kulttuuritoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuksien alentamisen kanssa osa sitä kokonaisuutta, jonka tavoitteena on saada aikaan välttämättömiä säästöjä julkisessa taloudessa. Tälle vuodellehan nämä säästöt ovat yhteensä 4 357 miljoonaa markkaa ja näitä vähennyksiä siis ehdotetaan jatkettavan ennallaan ensi vuonna. Lisäksi ensi vuodelle ehdotetaan lisäleikkaus, joka on yhteensä 1 000 miljoonaa markkaa. Kaikkienensa on kyse siis 5 357 miljoonan markan vähennyksestä valtionosuuksiin ensi vuonna.

Arvoisa puhemies! Tälle vuodelle toteutettu valtionosuuksien leikkaushan tapahtuu yleisen valtionosuuden ja sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden osalta niin, että siitä 40 prosenttia on asukasluvun ja 60 prosenttia veroäyrimäärän perusteella. Ensi vuoden leikkauksessa, siis tässä 1 miljardissa markassa, hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että se tehdään alentamalla kunkin hallinnonalan valtionosuuksia tai niiden perusteena olevia keskimääräisiä markkamääriä. Kun arvioidaan kokonaisuutena ensi vuoden valtionosuuksien leikkausta, siitä noin 1 300 miljoonaa markkaa kohdistuu kuntien asukasluvun ja noin 1 940 miljoonaa markkaa äyrimäärän perusteella sekä noin 2 100 miljoonaa markkaa valtionosuuksia tai niiden perusteena olevia keskimääräisiä markkamääriä alentamalla.

Asukasta kohden valtionosuuksien vähennys on keskimäärin 1 060 markkaa, ja on huomattava, että ennakkolaskelmien perusteella vähennykset kohdistuvat aika lailla saman suuruisina kantokykyluokittain tarkasteltuina eri kuntiin.

Arvoisa puhemies! Kun valtionosuus uudistus vuoden 1993 alusta tuli voimaan, käyttökustannusten valtionosuudet eivät ole enää käyttötarkoitussidonnaisia. Näin ollen valtionosuuksien alentaminen merkitsee yleistä kuntien tulojen vähentämistä tältä osin. Valiokunta kiinnittää huomiota mietinnössään siihen, että kuntasektorin sisällä määrärahoja ei tulisi vastaavasti alentaa toimialoittain samassa suhteessa kuin valtionosuuksia leikataan.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta korostaa, että kaikkienensa valtionosuuksien leikkaaminen on epätydyttävä ratkaisu. Valiokunta

kiinnittää huomiota myös siihen, että tässä vaikeassa talouden tilanteessa, sanoisiko: selviytymishaasteiden keskellä, tulisi kaikin tavoin päätökset ja resurssien kohdentaminen suunnata niin, että mahdollisimman vähin haitallisina seurauksin voitaisiin laman vaikutuksista selviytyä.

Miten valtionosuuksien alentaminen tosiasiassa kohdistuu eri palveluihin, niiden järjestämiseen kunnissa, on paljolti kuntien omasta päätöksenteosta ja kohdentamisesta kiinni. On voitu todeta, että valtionosuuksien vähennykset hallinnonaloittain ovat eri kunnissa vaikuttaneet eri tavoin kuntien toimintatapaan, palvelujen järjestämiseen ja yleensäkin kuntien toimintaan. Tämän vuoden valtionosuuksien leikkausten osalta saatujen tietojen mukaan on myönteisenä saatu merkitä tiedoksi se, että kunnat ovat kaikesta huolimatta, vaikeasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta, pystyneet selviytymään palvelutuotannostaan kohtuullisen hyvin.

Arvoisa puhemies! Sanottu ei tarkoita sitä, että kuntien valtionosuuksien leikkaamiseen olisi enää ylipäättänsä suuriakaan mahdollisuuksia ilman, etteikö se heijastu olennaisesti jo kuntien toimintaan ja myös eri tehtävien hoitoon. Mielestäni, ja siihen valiokunta myös kiinnittää huomiota, on korostettava sitä, että lakiehdotus on väliaikainen ja koskee tässä muodossaan vuotta 1995. Kun kansantaloudessa aikaansaadun ja meneillään olevan myönteisen kehityksen voidaan myös ensi vuonna arvioida vahvistavan talouden tilannetta, mielestäni näistä leikkauksista tulisi voida luopua.

Arvoisa puhemies! Erityisen suuri huoli kuntasektorilla, sen arvoisat edustajat myös hyvin tietävät, on kysymys henkilöstön jaksamisesta. On voitu nähdä, että erityisesti vakinaisen henkilöstön työpaineet ovat kunnissa lisääntyneet eikä tätä tietä voida enää jatkaa ilman vaurioita. Valiokuntakin kiinnittää huomiota mietinnössään siihen, että henkilöstön venymismahdollisuudet ovat luonnollisesti rajalliset.

Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä olevat ehdotukset muodostavat kokonaisuuden. Sen vuoksi, kuten nyt onkin tapahtumassa, ne on tarkoitettu käsiteltäväksi yhdessä.

Valiokunnan mietintöön sisältyy vastalause, jossa kiinnitetään huomiota arvioon ensi vuoden taloudellisen tilanteen paranemisesta ja todetaan, että kuntien verotulojen kasvua on hallituksen arvioissa liioiteltu. Vastalauseessa kiinnitetään huomiota myös siihen välipuheeseen, joka hallituksen taholta kuntasektorin suuntaan on ollut: Kun on tälle vuodelle toteutettu säästöoh-

jelmaa, kun on suostuttu keskimäärin 2,7 prosentin palkkojen leikkaukseen tämän vuoden osalta, niin sitten ensi vuodelle ei enää tulisi lisää valtionosuuksien leikkauksia.

Arvoisa puhemies! Valiokunta kiinnitti käsitelyssään tähän seikkaan erityistä huomiota. Me kuulumme valiokunnassa myös mm. valtiovarainministeri Iiro Viinasta ja budjettipäällikkö Raimo Sailasta juuri tähän seikkaan liittyen. Meille todettiin, että mitään sopimusta ei heidän mielestään ole tehty, vaan on todella olemassa tällainen välipuhe, josta tietysti hyvän tavan mukaan olisi siitäkin syytä pitää kiinni.

Arvoisa puhemies! Vastalauseessa kiinnitetään huomiota myös siihen ongelmaan, joka nyt on realisoitumassa, kun tuloneuvottelut ovat parhaillaan käynnissä ja vientisektorin piirissä, niin kuin vastalauseessa todetaan, on odotettavissa selkeätä ansiotason kohoamista. Mielestäni tämä ongelma pahentaa julkisen sektorin talouden tilannetta ja myös työllisyyttä, mikäli näin käy. Arvoisa puhemies! Tähän vastalauseeseen toteutumukseen liittyen esitän omana toivomuksena, että mahdollisimman maltilla tuloratkaisut kaikkien sektoreiden ja myös vientisektorien osalta voitaisiin toteuttaa ja täten tukea sitä työllisyyttä parantavaa, talouden perustaa vahvistavaa ja ylipäättänsä taloudellista elpymistä tukevaa linjaa, joka nyt on käynnissä. Tätä kautta, uskon, arvoisa puhemies, että myös kuntasektorin ja ylipäättänsä julkisen sektorin talouden ongelmista päästäisiin yli mahdollisimman vähin vaurioin.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väistö totesi puheensa alkupuolella, että kysymys on välttämättömistä säästöistä. Voin yhtyä siihen näkemykseen, että kyllä julkisella sektorilla säästöjä vieläkin tarvitaan, onhan esimerkiksi valtiontalous velkaantumassa ennätysvauhtia yhä edelleen. Kysymys on kuitenkin siitä, onko tämä nimenomainen toimenpide sellaisella historiallaan, kuin sillä on, se oikea tapa saavuttaa nämä säästöt. Tässä suhteessa mielestäni asianlaita ei ole niin.

Ed. Väistö aivan oikein kiinnitti huomiota tähän nyt kuuluisaksi tulleeseen välipuheeseen, niin kuin hän sitä kutsui, ja totesi, että siinä ei ole kysymys sopimuksesta. Mutta, arvoisa puhemies, nyt vain sattuu olemaan sillä tavalla, että 11 vuoden työmarkkinakokemuksen perusteella näillä välipuheilla saattaa olla jopa yhteiskunta- rauhan kannalta paljon suurempi merkitys kuin varsinaisilla sopimuksilla, joiden pitävyyttä saa-

tetaan työtuomioistuimessa ja muualla arvioida. Tässä nimenomaisessa tapauksessa on käynyt niin, se on arkipäivän realismia, että välipuheen rikkominen johti siihen, että kuntapuolella sopimukset sanottiin irti. Sen seurauksena on jo maksettu lomarahoja takaisin, vaikka niiden maksamisesta oli sovittu pidättäydyttävän, ja edelleen tällä hetkellä on pöydällä erittäin kovat palkka-vaatimukset tulevaisuudessa. Yksikään kunta ei tiettävästi ole varustautunut näihin korotuksiin, eli tässä ollaan aiheuttamassa näennäisillä säästöillä suuri menetys.

Ed. M u t t i l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väistö sanoo, että tämä on vain väliaikainen. Näin täällä on jo monena vuonna sanottu, ja aina näitä leikkauksia on kuitenkin vuosi vuoden jälkeen jatkettu. Tämä on erittäin epäoikeudenmukaista sen vuoksi, että kyllä edellisellä kerralla kuntien palveluksessa oleville työntekijöille luvattiin, että mikäli he suostuvat näihin säästöihin ja palkkojen leikkauksiin vuonna 1994, sitten vuonna 1995 näitä säästöjä ei enää tarvitse suorittaa. Näin nyt taas kuitenkin olemme tämän tilanteen edessä. On todella surullista katsoa, miten lujilla henkilöstö työskentelee kuntasektorilla. Ihmiset työskentelevät aivan ääriarajoillaan. Sitten tähän tulee mukaan työn arvostuskysymys, kun sen lisäksi ihmiset kokevat, että heidän työtään ei arvosteta, koska yhteisistä sopimuksista tai välipuheista, jos ed. Väistö näin haluaa sanoa, ei pidetä kiinni. Jos ajattelee näiden säästöjen tai leikkausten kokonaistaloudellisia vaikutuksia, en ole ensinkään vakuuttunut siitä, että nämä olisivat säästöjä, vaan nimenomaan nämä kostautuvat taas toisella puolella. Tämä ei ole hyvää työllistämispoliittikkaa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun tämä laki oli aikanaan esittelyssä, minä vastustin aika kirpeästi tätä juuri siitä syystä, että se välipuhe — ei onneksi välikäsi, vaan välipuhe — josta ed. Väistö mainitsi, käsitykseni mukaan myönnettiin ministeri Pekkarisen taholta aika selkeästi. Ei nyt ihan näillä sanoilla, mutta kuitenkin hän antoi ymmärtää, että kysymys oli sen tyyppisestä välipuheesta, joka on tietyllä tavalla katsottava sopimukseksi.

Tähän sopimukseen nojaten kuntatyöntekijät, joita vaimonikin edustaa, tekivät todellisen talvisodan ihmeen sikäli, että siellä on työpaine valtava sairaalapuolella ja monessa muussa paikassa, palkat alentuneet, monet ovat menettä-

neet työpaikkansa jne. Se on kuitenkin sankarillisesti kärsitty, koska on pysytty tässä sopimuksessa, mikä aikanaan tehtiin. Minä en henkilökohtaisesti voi hyväksyä sellaista, että yhteiskunnassa annetaan selkeästi ymmärtää, että näin toimitaan jatkossa, jos tämän lastin vielä kestäte. Minä en hyväksy, että sanotaan, että kun sinä tuon jaksat vetää, niin kyllä sinä tuonkin jaksat vetää. Kuntapuolella on aika katkeria oltu siitä syystä, että valtion taholla näin aiotaan toimia.

Toki on myönnettävä ja on aivan selvää, että kuntien verotulot tästä eteenpäin ensi vuonna ja seuraavana hyvinkin perusteltujen ennusteiden mukaan ja tietyistä syistä nousevat aika merkittävästi. Siinä mielessä kuntien talous helpottuu tietysti tätä kautta. Mutta siitä huolimatta pitäisi pitää sopimuksista kiinni. Jo on aika hellittää silläkin puolella minun mielestäni. Talouden yleinen kasvu edellyttää kotimarkkinoiden elvyttämistä, ja tämäkin on pieni osa siinä, jos enää ei kiristä kuntasektorilla.

Ed. M e t s ä m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väistö perusteli täällä valtionosuuksien leikkauksia, ja voin kyllä häneen monessa suhteessa yhtyä sikäli, että kyllä leikkauksia tarvitaan. Mutta tapa, millä tällä kertaa leikkauksia tehdään, ja tapa, millä hallitus on tämän välipuheensa unohtanut taikka pettänyt, kuinka nyt halutaan vain sanoa, ei anna hyvää kuvaa siitä yhteistyöstä, mitä välttämättä tarvittaisiin kuntasektorin ja valtionhallinnon välillä. (Ed. Koskinen: Se antaa hyvän kuvan hallituksesta!) — Sen se tekee.

Hallitus on nyt pettänyt kaksi välipuhetta, ensinnäkin tämän, joka tehtiin 1994, jolla henkilöstö saatiin todella tekemään tämä talvisodan ihme, johon ed. Aittoniemi viittasi. Jos joudumme joskus tulevaisuudessa samanlaiseen tilanteeseen, että henkilöstöryhmät olisi saatava tällaisen sopimuksen taakse, en usko, että se toista kertaa onnistuu. Niin raskaasti nämä ihmiset ovat tämän välipuheen pettämisen ottaneet.

Toinen asia, johon täällä myös aikaisemmissa vastauspuheenvuoroissa viitattiin, oli ministeri Pekkarisen toteamus siitä, että ei leikata lisää. Sen jälkeen tuli vielä kuitenkin miljardin markan leikkaus. Muistan hyvin, kun valtiovarainministeri Viinanen totesi, että eihän se mikään sopimus ollut, vaikka kyllä siitä jotakin puhuttiin. Kuntapuolella tämä kuitenkin otettiin täydestä todesta — aivan niin kuin täällä todettiin, että jos jotakin sanotaan, niin kyllä miehen pitää olla sanansa väärti. Näin ei tässä tapauksessa ole ollut. En voi

uskoa siihen, että verotulot kunnissa sillä tavalla nousisivat, mikäli taloudessa ei tapahdu jotakin paranemista ja työllisyys parane, kuin nyt edellytetään tapahtuvan. Ainoa tapa, millä kuntatalous nousee, on se, että talous saadaan käyntiin ja työttömyys alas.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen kiinnitti huomiota siihen, onko tämä oikea tapa. Totesin omassa puheenvuorossani, että kyllä tämä aika epätydyttävä tapa on hoitaa tätä välttämätöntä talouden tervehdyttämistä. Ed. Pulliainen kiinnitti huomiota myös palkkavaatimuksiin. Ed. Pulliaiseen voi yhtyä. Valitettavasti merkittävä osa näistä vaatimuksista saa käyttövoimansa vientisektorin palkankorotusvaatimuksista. Se on myös ongelma, johon puheenvuorossani kiinnitin huomiota.

Ed. Muttilainen totesi kuntasektorilla henkilöstön olevan lujilla, niin kuin myös ed. Aittoniemi. Kyllä siellä on todella tehty talkoohengessä, selviytymishengessä, työtä. Varmasti kuntasektorin väki on parhaansa tehnyt talouden elvyttämiseksi. Ymmärrettävästi siellä on toki katke-ruutta.

Ed. Aittoniemi kiinnitti huomiota siihen, että talous on helpottumassa, ja toki sen eteenhän nyt tässä on ponnisteltu. Toivottavasti vain jatkokin voitaisiin turvata niin, että kuntasektorin talouskin tervehtyisi. Mutta huomiota on kiinnitettävä siihenkin, että julkinen sektori kokonaisuudessaan on saatava paremmalle tolalle. Sekä valtio että kunnat yhdessä ovat olleet suurissa vaikeuksissa. Julkisen sektorin tervehdyttäminen kaikkienensa on hyvin tärkeää.

Ed. Metsämäki totesi aivan oikein, että tämä lisäleikkaus tehtiin puheista huolimatta. Kiinnitän huomiota siihen, että valtiovarainministeriön budjettiesitys lähti liikkeelle muistaakseni 4,3 miljardin markan lisäleikkauksen turvin.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väistö kiinnitti nyt huomiota vielä kerran palkankorotuspuoleen. Se on aika olennainen asia koko tässä hommassa. Hän totesi, että vientilohkon hyvä imu olisi tässä ponttimena. Mutta, arvoisa ed. Väistö, nyt vain sat-

tuu olemaan sillä tavalla, että kuntapuolella oli tarkoitus olla kaksivuotinen sopimus, jossa toisella vuodella vielä olisi oltu säästölinjalla. Mutta nyt tämä on sanottu irti. Tästä on pistetty peli poikki. Sen sijaan, että säästettäisiin yhteisin ponnistuksin, nyt vaaditaan reippaasti lisää. Tämähän tekee tästä hankalan ja vaikean, koska kaikki rakenteelliset odotukset kuntien menotiloudessa, jossa palkkakustannuksilla on erittäin merkittävä osuus, ovat menossa kantturivei. Arvoisa ed. Väistö, tästä ongelman ydin muodostuu.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn ed. Pulliaiseen siinä, että tavoitteena oli hoitaa säästölinjalla vielä toinen vuosi. Mielestäni siitä pitäisi kaikesta huolimatta pyrkiä pitämään kiinni, koska varmasti se henkilöstön tulevaa asemaa ja tilannetta ajatellen olisi edelleenkin tärkeää. Jos ajaututaan suuriin palkankorotusvaatimuksiin, nyt kun säästösopimukset on irtisanottu, se heikentää kuntien talouden pohjaa ja ilmeisesti vaikuttaa siihen, että joudutaan myös irtisanomisiin eikä ainakaan työllisyyttä voida julkisen sektorin toimin, kuntasektorin toimin, siinä määrin parantaa kuin olisi tarpeen.

Kun kiinnitin huomiota vientisektoriin, halusin korostaa sitä, että nyt myös sillä puolella pitäisi olla malttia ja antaa koko talouden vahvistua niin, että myös julkinen sektori pääsisi tähän kyytiin mukaan.

Äsken totesin, että kun hallitus käsitteli budjettiesitystä, siinä valtiovarainministeriön lisäleikkausesitys oli 4,3 miljardia. Kyllä ministerit Huuhtanen ja Pekkarinen saivat työvoiton siinä, että se lisäleikkaus supistui sentään 1 miljardiin. Sekin on liikaa, se myönnettäköön.

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Kun hallintovaliokunnan puheenjohtaja ed. Väistö esitteli oman valiokuntansa mietintöä, hän puhui valiokunnan puheenjohtajana. Mutta kyllä myöhemmin olikin jo keskustapuolueen ääni, ääni olikin muuttunut keskustapuolueen ääneksi myöhemmissä vastauspuheenvuoroissa. Niinhän se tietenkin on, että jokainen me puhumme omalla suullamme.

Arvoisa puhemies! Nämä kolme lakiesitystä, joilla kuntien valtionosuuksia leikataan ensi vuonna, ovat todella karmaiseva esimerkki siitä, että puheet ovat puheita, mutta teot tekoja. Ja teot ratkaisevat, ed. Väistö, eivät puheet. Kyllä täällä voidaan kiittää kissaa, mutta ei se kissa-

kaan kiitoksella elä. Voidaan kyllä kiittää, miten kuntien henkilöstö on venynyt, joutanut ja osoittanut myötätuntoa. Mutta, kuten täällä on todettu, valtio välipuheistaan huolimatta rikkoo sopimuksen, joka on tulkittava sopimukseksi, vaikka kyllä yleensä on niin, että sanaan pitäisi voida luottaa. Mutta näin ei ollut.

Nyt tämä hallitus rikkoi välipuheen tai lupauksen tai minkä tahansa ja aikoo todella rokottaa valiokuntien enemmistön voimin kuntia ja ajaa itse asiassa kunnat vaikeampaan tilanteeseen. Kuten muun muassa ed. Pulliainen totesi, tilanne olisi ollut huomattavasti rauhallisempi henkilöstön keskuudessa, säästösopimukset olisivat olleet voimassa, kun näitä leikkauksia ei olisi tehty. Mutta nyt aiotaan kahdella kädellä kurittaa. Aiotaan siis leikata valtionosuuksia, mikä merkitsee sitä, että siellä palvelutaso heikenee ja väkeä ei palkata. Sitten vielä uhkaillaan, että mikäli nyt palkankorotuksia tulee, niin irtisanotaan. Eli kyllä on erikoinen tämä keskustapuolueen ja kokoomuksen ääni, joka näissä asioissa täällä eduskunnassa nyt kuuluu.

Arvoisa puhemies! Aion säästää suurimman osan ruutia kyllä huomiseksi. Kun nyt näin myöhään tätä keskustelua käydään tyhjälle salille ja olemattomille korville, on vähän turhaa tästä asiasta täällä kovin paljon puhua.

Koko tämä ajatus, että säästämällä Suomi saadaan kuntoon, on aivan väärä. Otan nyt vain esimerkin vaikka sosiaali- ja terveydenhuollon puolelta. Ed. Väistö, tässä maassa koko väestön sairauskustannukset ovat vuositasolla 130 miljardia markkaa. Työtapaturmista ja työperäisistä sairauksista aiheutuvat kustannukset ovat 18,5 miljardia markkaa. Työikäisen väestön sairastavuudesta aiheutuvat kustannukset ovat asiantuntijoiden laskelmien mukaan noin 75 miljardia markkaa. Sillä, että nirhetään, joustetaan taikka juustohöylällä säästetään esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon puolella, emme saa tätä asiaa kuntoon, vaan nimenomaan sillä, että puututaan näihin menoihin, jotka eivät täällä näy. Panostetaan ennalta ehkäisevään terveydenhuoltoon, kehitetään työoloja jne. Satsataan sinne eikä vain säästetä ja supisteta ja leikata.

Nämä kuntien säästöt ovat todella järkyttäviä, eli sen tämänvuotisen 4,3 miljardin leikkauksen lisäksi valtionosuuksista supistettaisiin siis miljardi markkaa, ja kun jätetään tekemättä indeksitarkistukset, kunnat menettävät 1,1 miljardia markkaa.

Kun ed. Väistö sanoi, että hallintovaliokunnan mietintöön jätetyssä vastalauseessa vasta-

lauseen jättäjät ovat kritisoineet arvioita kuntien verotuloista ensi vuodelta, niin eihän tämä ole edustajien omasta päästä keksitty, vaan nimenomaan Kuntaliiton kritiikki on kohdistunut voimakkaasti siihen, että nimenomaan maan hallitus ja valtiovarainministeriö haluavat tarkoitus-hakuisesti nähdä kuntien verotulojen kasvun parempana, jotta voivat itsellensä näitä säästöjä perustella.

Arvoisa puhemies! Jotain toteaisin vielä tänään, vaikka kuten sanottu huomenna puhun suurimman osan tästä asiasta. Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa oltiin suhteellisen rehellisiä, ed. Väistö. Nimittäin siellä kyllä myös hallituspuolueiden edustajat reilusti tunnustivat, mihin nämä säästöt ovat johtaneet. Onneksi meillä sentään yritettiin saada suhteellisen kunnianhimoisen mietintö ja kyllä tästä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnöstä näkyy, mitä tapahtuu kunnissa tai mitä on tapahtunut ja mitä on tapahtumassa. Tämän kaiken hyvinkin tarkkaan mietityn tekstin jälkeen valiokunnan enemmistö hyväksyi sen, että hallituksen esitys hyväksytään muuttumattomana. Silti täytyy sanoa, että kyllä siinä joutuivat hallituspuolueiden edustajat tekemään varsinaisen trapetsihypyn, että saattoivat tällaiseen ratkaisuun päätyä.

Mutta sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön on kuitenkin kirjattu ponsi ”että hallitus antaa sosiaaliturvaa koskevan selonteon vuoden 1995 syyskuun loppuun mennessä. Selonteon tulee käsitellä tulonsiirtojen ja palvelujen kokonaisuus, kehittäminen ja tulevaisuudennäkymät mukaan lukien rahoitus”. Tämä oli hyvin tärkeä asia, koska ei tästä tällä tavalla tule yhtään mitään, että ensin kuntien valtionosuuksien kanssa pelleillään joka vuosi. Koskaan ei voi tietää, mitä on edessä. Sama tapahtuu sosiaaliturvamaksuisa. Eivät sen paremmin kunnat kuin yksittäiset kansalaisetkaan voi millään tavalla tietää, mitä on edessä. Tällä tavalla ei voida mitään toimintaa suunnitella. Valiokunnan mietinnöstä käy hyvin selkeästi ilmi, miten tempoilevaa ja arvaamatonta ja itse asiassa kokonaisuudessaan hallitsematonta viimeaikainen kehitys on ollut.

Tätä ei olisi tarvinnut tehdä näinkään vaikeina taloudellisina aikoina. Kyllä myös vaikeina aikoina voidaan ja nimenomaan olisi pitänyt hyvin tarkkaan miettiä, missä on järkevää säästää ja missä ei ole järkevää säästää. Kunnissa on tehty huomattavaa rationalisointia eikä siellä ole enää niitä löysiä, mistä Iiro Viinanen täällä niin useasti on puhunut, vaan tilanne alkaa olla kohtapuoliin katastrofaalinen. Uskon, että seuraavissa edus-

kuntavaaleissa hallituspuolueet myös näkevät, että kyllä ihmiset ovat huomanneet ja tiedostaneet, mitä tässä maassa tapahtuu.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Outi Ojala varmasti tietää myös sen, että Suomen valtiontalous on ollut tällä eduskuntakaudella useampaankin kertaan veitsenterällä. Valtion velka on nyt 310 miljardia markkaa, ja sen kasvu jatkuu valitettavasti erittäin voimakkaana. Tässä mielessä on välttämätöntä — paitsi saada aikaan pitkän aikavälin menosäästöjä ja muuttaa rakenteita niin, että rakenteellisia uudistuksia saadaan aikaan — myös saada aikaan menojen vähennyksiä jo nyt. Tämä on vaikea ja hankala paikka varmasti kaikille päättäjille niin eduskunnassa kuin myös kunnissa. Tässä mielessä tällaisten ratkaisujen aikaansaaminen, niin kuin olemme todenneet, tahtoo lykkääntyä. Mitä pidemmälle ratkaisut lykkääntyvät, sitä hankalampia leikkauksia joudutaan tulevaisuudessa tekemään. Tämän vuoksi epäilen, että ei seuraavakaan eduskunta eikä seuraavakaan hallitus kovin hölläkätisesti voi julkisen sektorin taloutta hoitaa, vaan tarvitaan edelleen määrätietoista, päättäväistä, tiukkaa linjaa.

Siinä olen ed. O. Ojalan kanssa samaa mieltä, että toki on hyvin tarkoin harkittava, miten säästöjä toteutetaan. Tässä hankalassa ja ennenkokeamattomassa tilanteesta on varmasti tehty virheitä. Jos säästöjä nyt oltaisiin alkamassa, ne tehtäisiin varmasti monilta osin toisin.

Ed. Metsämäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. O. Ojala puuttui verotulojen kasvuun ja totesi, että kasvuennusteet ovat aivan liian korkeita. Yhdyn hänen näkemykseen. Olen ymmärtänyt, että valtiovarainministeriön kansantalousosasto, joka näitä ennusteita tekee, lähtee siitä, että kuntien verotulot ensi vuonna nousisivat 5 prosenttia. Tämä on ymmärtääkseni aivan liian korkea luku. Hyvä jos päästään nollakasvuun ja pikkuisen ehkä sen yli. Mutta näissä ennusteissa, mitkä valtiovarainministeriön kansantalousosastolta tulevat, on ollut se vika, että ne yleensä menevät kaikkein eniten pieleen. Uskoisin tässä kyllä Kuntaliiton näkemystä, joka on se, että verotulot saattavat kasvaa noin 1 prosentilla, ehkä hieman sen yli.

Ed. Väistö totesi, että kuntien talous on lähtenyt pikkuhiljaa nousuun. Minä kyllä epäilisin hieman sitäkin, koska kuntien talous on kiinni siitä, miten talouselämä yleensä voi ja millä taval-

la kotimarkkinat toimivat. Kuntien talous ei todella lähde tästä pohjasta, missä se on, ylöspäin, ennen kuin työttömyys vähenee ja kotimarkkinat lähtevät käyntiin. Siihen tarvitaan toisenlaista politiikkaa kuin se, mitä tämä hallitus on harjoittanut.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väistölle toteaisin, että kyllä minäkin olen huolissani valtion velan kasvusta, emmekä me ole halunneet miltään osin kiistää sitä, mitä ongelmia siitä aiheutuu. Mutta muistutan nyt kuitenkin, että näissä asioissa, jotka liittyvät sosiaaliturvaan ja sosiaali- ja terveyspalveluihin, ei kyllä ole ollut lama eikä valtion velka syynä, vaan kyllä tässä on myöskin hyvin paljon ideologisia kysymyksiä. Nimittäin ed. Väistö tietää aivan tasan tarkkaan, että vasemmistoliiton puolelta me olemme etsineet myöskin vaihtoehtoisia malleja, joilla voisimme rahoittaa näitä palveluja ja pitää yllä sosiaaliturvaa. Tähän tulen palaamaan mm. hallituksen esityksen n:o 208 osalta. Emme me ole pelkästään vaatimassa, vaan olemme esittämässä myös vaihtoehtoisia malleja, miten voidaan asioita hoitaa.

Mutta on aivan mahdoton tilanne, että yritämme sanoa henkilöstölle, että koettakaa nyt vielä jaksaa, että toinen talvisota tässä täytyy vielä käydä, kyllä teille joskus sitten tämä korvataan. Minusta nyt ollaan ihan kalkkiviivoilla siinä, voidaanko enää hyvinvointiyhteiskunnasta puhua, jos tätä säästölinjaa jatketaan.

Ed. Metsämäki oli aivan oikeassa, kun hän kommentoi kuntien verotulojen kasvua. Muisuttaisin vielä siitäkin, että myöskään arvonlisäverojärjestelmään siirtymisen vaikutuksia ei ehkä ole ollenkaan osattu ennakoida oikein. Tämäkin on hyvin arveluttava tilanne kuntien kannalta.

Ed. Muttilainen: Arvoisa puhemies! Tämä on todellakin erittäin valitettavaa lainsäädäntöä, niin kuin täällä on jo monesti todettu. Tässä nyt kokonaisuus hukkua. Ei ole mitään pidemmän tähtäimen suunnitelmaa. Se on todella harmillista. Tietyllä tavalla silloin kun vuoden 94 säästöistä sovittiin, oli lupaus pidemmän tähtäimen suunnitelmasta, mutta se hukattiin siinä vaiheessa, kun leikkauksia esitettiin aikaisemmasta sopimuksesta huolimatta. Sillä tavoin myöskin kunnissa työskentely on ollut erittäin vaikeaa. Varmasti jokaisen kotikunnassa esimerkiksi viime vuoden aikana talousarviota muutet-

tiin neljään viiteen kertaan. Sekin työskentely oli hyvin tukalaa.

Totta on myöskin se, että arvonlisäveron vaikutuksia ei osattu ollenkaan arvioida oikein. Sitäkin asiaa joudutaan pikaisesti muuttamaan. Onneksi nyt näyttää siltä, että muutokset saadaan siltä osin aikaan.

Ed. Väistö sanoi puheenvuorossaan, että seuraavallakin hallituksella on tässä asiassa vaikeuksia. Olen ihan varma, että vaikeuksia riittää todellakin seuraavallekin hallitukselle, mutta joka tapauksessa sen täytyy siltä osin toimia viisaammin, että täytyy pystyä katsomaan kokonaisuutena julkisia menoja eikä toimia niin kuin nyt hallitus on toiminut, että kaikki ikävät päätökset ovat siirtyneet kuntien kontolle. Nämä leikkauksethan merkitsevät sitä, että kunnat joutuvat sekä karsimaan palveluja että vähentämään henkilöstöä. Haluan vielä kerran vedota siihen, että tämä ei voi olla oikeaa myöskään työllistämisen kannalta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotukset laiksi eräistä opetus- ja kulttuuritoimen vuoden 1995 rahoitusta koskevista järjestelyistä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 185
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 188
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 36

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 36.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi Valtion pukutehtaan yhtiöittämisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 183
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 3

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotukset laiksi kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 208
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 40

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 40.

Keskustelu:

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Lyhyesti tältä erin hallituksen esityksestä, joka koskee sosiaaliturvamaksujen perintää vuonna 95 ja Kansaneläkelaitoksen rahoitusta. Tältäkin osin hallituksen poukkoileva linja jatkuu edelleen. Tässä mielessä tulemme vasemmistoliiton taholta asian yksityiskohtaisen käsittelyn yhteydessä tekemään omat muutosesityksemme.

Vakuutettujen tilanne jatkuu varsin merkittisenä, eli hallitus jatkaa sitä linjaa, että eläkeläisiä rokotetaan nyt muita kansalaisia enemmän. Eläkeläisiltä aiotaan periä edelleen 3 penniä suurempaa sairausvakuutusmaksua ja pennin suurempaa kansaneläkemaksua kuin palkansaajilta. Me emme vasemmistoliitossa voi tätä hyväksyä ja tältä osin tulemme tekemään muutosesityksemme aikanaan.

Palkansaajien kohdalla nyt ei enää tätä ranskaisveroa peritä, vaan esitetään kansaneläkeva-

kuutusmaksu 0,50 penniin. Tältä osin olemme samaa mieltä pienituloisten osalta, mutta meillä on oma porrastus, jossa me esittäisimme hieman korkeampaa maksua.

Arvoisa puhemies! Työnantajamaksujen osalta ollaan nyt varsin merkittävässä tilanteessa. Nythän on käynyt niin, että samalla kun hyväksyttiin kuntien valtionosuusjärjestelmä ja kun tulosjohtamisen ja muiden mallien kautta on päädytty siihen, että kuntien pitää kilpailla yhä enemmän yksityisen sektorin kanssa, niin nyt hallitus omilla toimillaan itse asiassa pyrkii kaikin tavoin heikentämään kuntien kilpailuasetelmaa. Tässä suhteessa tilanne on täysin vääristynyt. Nimitään nyt työnantajan sosiaaliturvamaksut ovat huomattavasti korkeammat kuntien osalta kuin yksityisen työnantajan, ja tästä aion toisessa käsittelyssä puhua selkeästi enemmän vielä. Mutta minusta ei voi olla yhteiskunnan vastuullisten päättäjien linja, että aivan tarkoituksella nyt paitsi valtionosuuksia leikkaamalla heikennetään kuntien asemaa myös vähennetään kuntien mahdollisuuksia kilpailla tai kilpailuttaa esimerkiksi palveluitaan yksityisten kanssa. Kun tiedustelin tätä asiaa valiokunnassa ministeriön edustajilta, he myönsivät, ettei ole tarkoitukseen ollut neutraliteettiperiaattia harjoittaa, vaan nimenomaan halutaan oikein rankaisuverolla, rankaisumaksuilla, kuntatyönantajaa rokottaa. Tämä minusta ei voi olla tarkoituksenmukaista ainakaan enää tässä tilanteessa, missä tänä päivänä elämme.

Kaiken kaikkiaan tässäkin yhteydessä haluan kuitenkin sen todeta sosiaali- ja terveysvaliokunnan puolustukseksi — vaikka en tiedä, kuinka moni on jaksanut tai viitsinyt mietinnön lukea — että kyllä mietinnöstä hyvin selvästi käyvät ilmi ne keskeiset ongelmat, joita meillä sosiaaliturvan rahoituksessa on tällä hetkellä. Valiokunta todella edellyttää nyt, että selvitetään erilaisten maksujen määräytymisperusteet ja kohdentuminen, jotta voidaan saada aikaan oikeudenmukaisuutta ja jotta nämä järjestelmät toimivat tarkoituksenmukaisesti. Välillä aina kuulee, että eduskunnan kannanotoilla ja valiokunnan mietinnöillä ei olisi mitään merkitystä, mutta kyllä minä ainakin toivon, että nyt sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö tässä suhteessa luetaan tarkasti ja toivottavasti jopa suurennuslasin kera, jotta huomataan, että ei tässä eduskunnassa kuitenkaan ihan mitä tahansa niellä. Hallituspuolueiden edustajat ovat tietysti olleet pakotettuja pysymään ruodussa eivätkä ole uskaltaneet rivistä poiketa, mutta kyllä hekin todelliset on-

gelmat tunnustavat ja pitävät tilannetta sillä tavoin vaikeana, että siihen on saatava korjaus.

Arvoisa puhemies! Enemmän siitä huomenna toisessa käsittelyssä.

Ed. Muttilainen: Arvoisa puhemies! Valiokunta keskusteli perusteellisesti näistä viidestä eri lakiesityksestä, ja toivon, että huomenna myös täällä salissa toisessa käsittelyssä on mahdollisuus näistä asioista keskustella enemmän.

Aivan lyhyesti totean tässä vaiheessa, että yritysten kansaneläkemaksuillahan rahoitetaan vähimmäiseläketurvaa ja se ei sinänsä ole riippuvainen eläkkeensaajan työhistoriasta. Me sosialidemokraatit katsomme, että tällaisen turvan rahoittaminen palkkaperusteisin maksuin ei ole perusteltua, vaan perustellumpaa olisi rahoittaa vähimmäisturva verotuloilla, kuten energia- ja ympäristöveroilla. (Ed. Aittoniemi: Taas ympäristöveroilla!) — Tätä asiaa täytyy välittömästi ja viivyttelemättä alkaa valmistella, ed. Aittoniemi.

Emme hyväksy myöskään lakiehdotukseen sisältyvää esitystä yhdistää kansaneläke- ja sairausvakuutusrahastoja toisiinsa, koska se merkitsee sitä, että sairausvakuutusvaroja käytettäisiin kansaneläkemenoihin. On suuri periaatteellinen kysymys, jos järjestelmät, joilla on erilainen luonne, näin liitettäisiin toisiinsa.

Emme hyväksy myöskään sitä, että eläkkeellä olevia kansalaisia kohdellaan eriarvoisesti maksujen osalta kuin muita tulonsaajaryhmiä.

Tulemme esittämään neljännen ja viidennen lakiesityksen hylkäämistä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotus laiksi kirjanpitolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 264

Talousvaliokunnan mietintö n:o 41

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 41.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Eduskun-
nan seuraava täysistunto on huomenna kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 22.04.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
